

היסטוריה ממלכתי, מתווה להערכה בית ספרית לבגרות

מגפת הקורונה מציבה בפנינו אתגרים מורכבים: הוראה משולבת (היברידית) המשלבת הוראה פיזית ומקוונת; בניית סוג חדש של שיעורים, שכן שיעור מקוון אינו העברת השיעור הפרונטלי למסך המחשב; הוראת היסטוריה בתקופה בה התלמידים, משפחותיהם וצוותי ההוראה חווים את ההווה כתקופה של אי ודאות וחוסר ביטחון; ופערים מועצמים בין תלמידים. כלומר עלינו להתמודד עם הוראה בסביבה שלרובנו היא חדשה, סביבה בה אנו המהגרים הטכנולוגים; מוטל עלינו ללמוד כלי הוראה והערכה חדשים, ונדרשת מאיתנו שליטה במיומנויות חדשות ולחלק מאיתנו גם זרות ומעוררות חשש.

משרד החינוך בכלל והפיקוח על הוראת היסטוריה בפרט, מעמיד לרשות המורים מגוון רחב מאוד של השתלמויות, סרטוני הדרכה, וסיוע פרטני וקבוצתי בהתמודדות עם האתגרים החדשים הללו.

בה בעת, מתוך הכרת הקשיים שמציאות חדשה זו יוצרת, צמצמנו גם את נושאי הלימוד, ואת מספר בחינות הבגרות החיצוניות שהתלמידים ייגשו אליהן בשנת הקורונה.

מדריכי ההיסטוריה בכלל, ועמוס רבן בפרט, עומדים לרשות המורים כדי לסייע לכולנו לצלוח את התקופה המתגרת כל כך.

כידוע, לבתי הספר שמורה האוטונומיה להחליט מי מתלמידיהם ייגש לאיזה בחינת בגרות חיצונית. בתי הספר שבחרו בהערכה פנימית מחויבים ללמד את תוכנית הלימודים בהיסטוריה על פי התוכנית שנקבעה במיקוד תשפ"א, ולהקפיד על הקניית הידע, המיומנויות והערכים על פי תוכנית זו.

להדגשים הערכיים בתוכנית הלימודים ראו: [אתר המפמ"ר, חינוך ערכי - מיפוי](#)

חשוב להקנות לתלמידים מיומנויות יסוד בתחום הדעת, מיומנויות אותן אנו מדגישים בשנים האחרונות והלמידה המקוונת מהווה הזדמנות לרכישתן וביסוסן:

- **אוריינות מידע** – ניתוח והבנת טקסט מילולי וחזותי; יישום המידע הנלמד באמצעות עיגונו בקטעי מקור היסטוריים (שימוש ב"ספר פתוח"); הבחנה בין עובדה לדעה בטקסט מקור; השוואה בין טקסטים היסטוריים.
- **אוריינות מדיה** – איתור מידע מקוון והערכתו (הכרת אתרים הכוללים מידע היסטורי אמין כגון יד ושם, הספרייה הלאומית, אתרי מוזיאונים, אתר רשות העתיקות, אתרי משרד הביטחון); שימוש בכלי לימוד מקוונים (מסמכים שיתופיים, שימוש ב-word; כלי google drive).
- **טיפול לומד עצמאי** – עידוד התלמידים ללמוד חלקים מהתוכנית באופן עצמאי לדוגמה **יחידות ההוראה - יהלום**, או מגוון המטלות המופיעות בדפי המארג באתר המפמ"ר. **דפי**

מארה, לפי נושאי הלימוד, וכמובן – שאלות המבקשות מהתלמיד הסקת מסקנות וגיבוש עמדה עצמאית ביחס לטקסטים, תהליכים היסטוריים ואירועים היסטוריים.

בתי ספר שבחרו בהערכה פנימית בהיסטוריה מחויבים בגיבוש מתווה ברור לבניית ציון הבגרות. חשוב לגוון את דרכי ההערכה, לכלול בהם כלים דיגיטאליים ולהקפיד שישקפו את הלמידה לאורך זמן, כלומר ייבנו ממגוון אירועי הערכה, לצד אירוע מסיים למידה. כמו כן על המתווה להתאים לאוכלוסיית התלמידים בבית הספר, העדפות המורה והכלים בהם הוא שולט.

לשימושכם 2 מודלים המוצעים על ידינו לבניית הציון. צוותים המעוניינים במתווה שונה מתבקשים להגיש את הצעתם לפיקוח. יודגש כי המשקל של כל רכיב ייקבע על ידי צוותי בתי הספר. המודלים המוצעים להלן מיועדים ללמידה וההערכה של החומר שפורסם במיקוד ויהוו 70% מהציון הסופי לבגרות. ניתן אף לשלב בין שני המודלים. **שימו לב:** בכל מקרה יש לכלול במתווה הלמידה וההערכה את החלופה בהערכה הנהוגה בלימודי ההיסטוריה מאז הרפורמה ללמידה משמעותית, במשקל 30% מציון הבגרות. ראו מגוון הצעות בקישור הבא: <https://www.smore.com/ur8sf>

ניתן לשלב בין ההצעות השונות בהתאם לשיקול הדעת של המורה. כחלק מההיערכות, יש להכין טבלת אקסל מסודרת של כל תלמידי הכיתה הלומדים את המקצוע, לפי סמל שאלון, ובו פירוט המבחנים, המשימות והמחוננים על פיהם יינתן הציון, ואת פירוט ציוני התלמידים. לאורך הלמידה ישולבו אירועי הערכה מסוגים שונים ובהיקפים שונים – משקלו של כל פריט ומספר הרכיבים הם על פי שיקול דעתו של המורה ובהתאמה להיקף הלמידה והיקפה של משימת הערכה.

אפשרות א' - פורטפוליו עם פריטים המשקפים ידע מיומנויות וערכים

הפורטפוליו יהיה מורכב מאירועי הערכה מסוגים שונים ובהיקפים שונים (למשל: מצגת שיתופית; הכנת משחק לימודי, פרזנטציה; הכנת סיור לימודי - פיזי או וירטואלי; יצירת עיתון של התקופה הנלמדת; הגשת עבודה; משפט מבוים) + אירוע מסיים. להצעות למגוון פעילויות ראו: <https://www.smore.com/ur8sf>. כמו כן ניתן להיעזר במגוון הצעות למטלות מקוונות המצויות במארגזי הנושאים באתר המפמ"ר, ראו: [קישור לאתר המפמ"ר, למידה בחירום](#) המאגר מתחדש ומתרחב באופן קבוע, ולכן כדאי לחזור ולהתעדכן מידי פעם.

בבניית כל פריט למידה והערכה חשוב להתחשב במשקלם היחסי של פרקי הלימוד מתוך כלל התוכנית – בית שני או ערים וקהילות בימי הביניים; תופעת הלאומיות והתנועה הציונית; מלחמת העולם השנייה והשואה; המאבק על הקמת המדינה וסוגיות מתולדות מדינת ישראל. כמו כן חשוב להכין את התלמידים להוראה לקראת היבחנות עם ספר פתוח במיוחד בפרק השואה. הוראה זו מאפשרת התעמקות בשאלות רוחב ערכיות בהוראת נושא השואה, כמתחייב מלימוד נושא מורכב זה.

בבחירת אירועי ההערכה הבונים את הפורט פוליו חשוב להתייחס לשאלות הבאות:

1. מה האירוע בא להעריך (ידע, מיומנויות, ערכים)
2. מה היקף ההערכה – כמה זמן מוקדש להכנת הפריט?
3. מי מגיש את הפריט? אישי או שיתופי
4. הערכת הפריט: מחוון ההערכה המלצות להערכת עמיתים, הערכה עצמית, הערכת מורה
לאחר הגשת חלקי הפורטפוליו יהיה אירוע מסיים

חשוב להכין מחוון לידע מיומנויות וערכים וכן מחוון למקוריות, יזמות ותהליך העבודה. חשוב לא פחות - להציג את המחוון לתלמידים יחד עם מתן המטלה. מומלץ להכין את המחוון עם התלמידים עצמם. [דוגמאות למחוונים בהיסטוריה](#)

אפשרות ב' - מבחנים מסוגים שונים:

הבחינה היא כלי לחזרה על החומר, ארגונו על ידי התלמיד והפנמתו, לצד סיוע למורה לקבל תמונת מצב הלמידה של הכיתה. המענה על שאלות הבחינה מצריכות שליטה במגוון רחב של מיומנויות – ניהול עצמי של הלמידה, בקיאות במידע שנלמד, שימוש במיומנויות חשיבה מסדר גבוה – השוואה והפקת לקחים; הבחנה בין עובדה ודעה בקטע מקור; יישום; הבנת תהליך היסטורי; בניית טיעון היסטורי (טענה המבוססת עובדות היסטוריות).

לרשותכם מגוון רחב של סוגי בחינות אותן תוכלו להתאים לתלמידים. חשוב לגוון בסוגי השאלות וסוגי הבחינות ולהעמיד בפני התלמידים בחינות המצריכות חשיבה מסדר גבוה, ולא רק שאלות שיש בהן שינון בלי הסקת מסקנות. התנסות במגוון סוגי הבחינות מזמנת טיפוח אוריינות מידע, אוריינות מדיה וכן טיפוח לומד עצמאי בתהליכי הלמידה וההערכה.

באתר המפמ"ר, למידה בחירום – קורונה, תוכלו למצוא מארזים לנושאי הלימוד השונים. המארזים מלווים את השיעורים המצולמים והם כוללים מגוון רחב מאוד של שאלות מתוך בחינות הבגרות, לצד משימות מקוונות שתוכלו לתת כחלק מבחינת עתירת מדיה.

לאור הלמידה מרחוק חשוב מאוד להתמקצע בבניית בחינות עתירת מדיה המתאימות להוראה והערכה מקוונים, וכמובן – מעניינות וידידותיות יותר לתלמידים עצמם. הכלי המומלץ לבניית בחינות עתירות מדיה הוא ה-MyTestBox.

בניית בחינה עתירת מדיה באמצעות MyTestBox:

לרשותכם מגוון סרטוני הדרכה שהוכנו על ידי עמוס רבן, מדריך ארצי לפדגוגיה דיגיטאלית, היסטוריה ממלכתי.

[איך ליצור בחינה ב-mytestbox-](#)

[קביעת ניקוד והוספת מחוון לשאלה בבחינה עתירת מדיה](#)

[הצגת הבחינה בשתי עמודות](#)

הוספת פרק עם שאלות בחירה

סוגי בחינות:

- א. **מבחן בקיאות** – מבחן מוגבל בזמן וללא שימוש בחומרי עזר, המתמקד בהערכת הידע הנרכש וכולל בדיקת ביצועי הבנה בסיסיים. לרשותכם מבחר דוגמאות מתוך תוכנית יהלוי"ם: [קישור ליחידות ההוראה, כולל שאלות בקיאות](#)
- ב. **מבחן בעל פה מרחוק או מקרוב** – מבחן מוגבל בזמן וללא שימוש בחומרי עזר, המתמקד גם בכושר הניסוח וההבעה בעל פה. ניתן לקיים מבחן זה גם באמצעות תוכנות למפגשים מקוונים כגון zoom
- ג. **מבחן עם חומר פתוח** – מבחן מוגבל בזמן וגמיש בשימוש בחומרי עזר, המתמקד במיומנויות יישום כגון ניתוח והשוואה. להנחיות ודוגמאות לשאלות ספר פתוח ראו: <https://www.smore.com/ur&sf> וכן - מגוון שאלות מתוך בחינות סחל"ב ובחינות [המפמ"ר, למידה בחירום](#) (על פי נושאי הלימוד).
- ד. **מבחן בית** – מבחן הניתן לזמן מוגדר-ממושך יותר ולא מוגבל בשימוש בחומרי עזר, המתמקד במיומנויות יישום גבוהות, כגון חשיבה יצירתית וביקורתית.
- ה. **מבחן בית שיתופי** – מבחן הניתן לזמן מוגדר אך גמיש ולא מוגבל בשימוש בחומרי עזר, הניתן לקבוצת תלמידים להגשה משותפת, ומתמקד גם במיומנויות עבודת הצוות של התלמידים. בבחינה כזו מומלץ להשתמש בכלי עבודה שיתופיים המוצעים חנם, כגון מצגת משותפת, google Docs ועוד.

בברכת הצלחה ובריאות איתנה,

ד"ר אורנה כץ אתר

מפמ"ר היסטוריה